

*Павло Мірошниченко,
кандидат філологічних наук, доцент,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

«ГЕЙ-НОВИНИ» В КОНТЕКСТІ АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПРАКТИК

Проект «Гей-новини» у YouTube створює і поширює Запорізька громадська організація «Гендер Зед». Завдяки активній правозахисній і просвітницькій діяльності протягом останнього десятиріччя «Гендер Зед» знайома суспільно активним запоріжцям, журналістській спільноті.

Одним із потужних заходів, підтримуваних і поширюваних активістами цієї організації в Запоріжжі, був «Марш рівності», що відбувся в обласному центрі у вересні 2020 р. Цей захід промотувала та просувала в соцмережах спільнота «Запоріжжя Прайд». Автор цих тез у співпраці з Юлією Любченко проаналізував був інтенцію цієї фейсбук-спільноти, дійшовши висновку про раціональну комунікативну стратегію «Запоріжжя Прайду» в досягненні важливої мети – налагодження соціальної взаємодії в контексті «Маршу рівності» між громадянами з різною гендерною ідентичністю та сексуальною орієнтацією [2].

За даними масштабного дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва та Центром прав людини, у 2020 р. з-поміж ознак, за якими найчастіше дискримінують людей в Україні, на третьому місці опинилася «сексуальна орієнтація» (26%), а на п'ятому – «стать» (22,3%) [5, с. 35]. Цікаво, що для респондентів зі Сходу України, до якого належить м. Запоріжжя, серед першої п'ятірки ознак, за якими найчастіше дискримінують людей, «стать» не потрапила, а от «сексуальна орієнтація» посіла четверте місце (27,9 %) [5, с. 36]. За даними цього ж таки соціологічного дослідження, ЛГБТК+-спільнота належить-таки до конфліктно-вразливих груп в Україні. Про це свідчить безумовна або за певних обставин можлива готовність 42 % респондентів обмежувати права людей за ознакою СОГІ [5, с. 38].

Однак нині ставлення до ЛГБТК+-спільноти в українському суспільстві поліпшується. За даними репрезентативного опитування в січні 2023 р., проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, 58 % опитаних погодилися з тим, що представники ЛГБТ+ повинні мати такі самі права, що й інші люди. Проти цього виступили 20% респондентів [3]. Інтерпретуючи результати дослідження КМІСу за 2022 р. у порівнянні з даними попередніх (від 2016 р.), Правозахисний центр «Наш світ» зазначає, що «в українському суспільстві за шість останніх років у півтора рази скоротилася кількість тих, хто взагалі негативно ставиться до ЛГБТ (з 60,4% до 38,2%), вчетверо зросла кількість тих, хто ставиться до ЛГБТ позитивно (з 3,3% до 12,8%), і у півтора рази – тих, хто ставиться до них байдуже (з 30,7% до 44,8%)» [4]. Відповідно, вдвічі від 2016 р. зросла кількість українців, що підтримують повне рівноправ'я ЛГБТ, тобто нині повну правову рівність громадян в Україні підтримує дві третини [4]. Однак як і 2016 р., зазначають автори публікації, «у 2022 більшість навіть серед тих, хто нібито підтримував повну правову рівність ЛГБТ, відмовили їм у фундаментальному праві людини на повагу до особистого та сімейного життя» [4]. Але й тут спостерігається поліпшення ситуації: більшість українських громадян не заперечує проти легалізації одностатевих цивільних союзів, щоправда, наразі без права на спільне всиновлення дітей [4].

Безумовно, такі зміни в суспільному ставленні до представників такої конфліктно-вразливої групи, як ЛГБТ, не могли відбутися без фахової антидискримінаційної роботи ЗМІ. З часу повномасштабного російського вторгнення в Україну національні й регіональні медіа, включаючи місцеві представництва міжнародних ЗМІ, а також нішеві журналістські проекти й ініціативи, присвятили

низку матеріалів, зокрема, темі участі гомосексуальних і трансгендерних людей у російсько-українській війні. З-поміж них варто відзначити насамперед резонансний матеріал ВВС-Україна (13 червня 2022 р.) «ЛГБТК-солдати в армії: “Агресії до себе ми не відчували”. Або ж роботу того ж таки ЗМІ за 2 листопада 2022 р. «Мій наречений – військовий і в нього є коханий. Але я мушу вийти за нього». В обох цих матеріалах з якісним дотриманням професійних журналістських стандартів і етичних норм порушуються актуальні проблеми сумнівного правового статусу ЛГБТ-партнерів в Україні, а також ЛГБТ-військових як партнерів. Автори цих робіт просувають думку про вкрай важливу потребу не просто законодавчо вноормувати реєстроване цивільне партнерство, а й формувати масову суспільну прихильність до цього інституту. Адже за свіжими репрезентативними соціологічними даними, дві третини українських громадян позитивно ставляться до участі ЛГБТ людей у захисті України від російської агресії [4].

Неабияку журналістську підтримку в просуванні правової рівності ЛГБТК-спільноти в Україні, а також так званого «інституту реєстрованих партнерств» надає «Громадське». У власних матеріалах цей ЗМІ повідомляє про випадки цькування як ЛГБТ-військових, так і їхніх батьків («Матері українського ЛГБТ-військового погрожували спалити дім», 17 квітня 2023 р.), про нагальну державну потребу легалізувати одностатеві шлюби («“Це дзвіночок державі, що купа людей не можуть узаконити свої стосунки”: “Дія” та одностатеві шлюби», 4 березня 2023 р.), про проблеми самоідентифікації гомосексуальних людей і налагодження взаєморозуміння з колегами-військовими та батьками («“З мамою ми говорили про мою сексуальну орієнтацію лише раз”. Розмова з військовою Марією Жмудь», 21 квітня 2023 р.). Також варто відзначити розлогий і змістовний матеріал авторки «Громадського» Євгенії Луценко від 26 травня 2023 р. «Зеленський відповів на петицію про цивільні партнерства», в якому охарактеризовано основні «больові точки» державного та суспільного сприйняття ЛГБТК-спільноти в контексті рівних прав і свобод.

Проект «Гей-новини» від правозахисної організації «Гендер Зед» відрізняється і формою, і змістом від наведених вище прикладів журналістських матеріалів проти дискримінації людей за ознакою СОГІ. Перший випуск «Гей-новин» у YouTube був опублікований 26 лютого цього року. Нині на каналі 10 випусків. Це короткі (дво-, трихвилинні) програми формату «дайджест новин». Безумовно, їх можна кваліфікувати як тематичні, адже всі повідомлення стосуються життя ЛГБТК-спільноти як за кордоном, так і в Україні. Інформаційний привід, достатній для того, аби новина потрапила до дайджесту, простий – суспільний резонанс або скандальність (героя/ події/ ситуації). Ця настанова визначає специфіку верстання випусків: скандальна/ резонансна новина неодмінно буде подана першою, відповідно, приверне увагу аудиторії і до наступних повідомлень у випуску. Послідовність новин довільна, однак важливі для суспільної підтримки ЛГБТК-спільноти події й ініціативи здебільшого розташовуються посередині програми. Так, у 7 випуску «Гей-новин» від 2 квітня 2023 р., незважаючи на те, що в анонсі пролунала лише інформація про «нову петицію на підтримку цивільних партнерств і реакцію Ради церков», самі новини про це були другою та третьою [6]. Вони поступилися місцем сумнівному щодо відповідності професійним журналістським стандартам і етичним нормам повідомленню про зірку серіалу «Коли завмирає серце» Кіта Коннора, заскоченого в тренажерній залі. У цьому ж випуску новина про підписання петиції щодо запровадження в Україні інституту реєстрованих цивільних партнерств супроводжувалася коментарем активіста фонду «Гендер Зед» Євгенія Федченка про те, як можна підтримати цю ініціативу. Варто відзначити, що автори «Гей-новин» послідовні у прийомі використання експертної думки у випусках: події ЛГБТК-спільноти, що потребують суспільного розголосу/ роз’яснення/ підтримки, супроводжуються коментарями від «лідерів громадської думки», громадських

активістів із ЛГБТК-середовища, симпатиками руху на підтримку ЛГБТ та ін. Це цілком відповідає комунікативній меті спільнот «Запоріжжя Прайд», зrealізованої у просуванні «Маршу рівності»: налагодження взаємодії та взаєморозуміння між городянами з різною гендерною ідентичністю та сексуальною орієнтацією.

Проект «Гей-новини», безумовно, є цікавим і оригінальним медійним продуктом у контексті українських антидискримінаційних журналістських практик, адже серед них нечасто натрапиш на інфотеймент. Кількість переглядів «Гей-новин» сягає загалом кількох тисяч за випуск. Вже цей факт спонукає до ретельнішого наукового дослідження локальної медійної ініціативи.

Список використаної літератури

1. Гей-новини #7: петиція до Зеленського, Євробачення, Моніка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=z5L3-Q2z5tU> (Дата доступу: 26.05.2023).
2. Мірошниченко П. В., Любченко Ю. В. Комунікативна інтенція фейсбук-спільноти «Запоріжжя Прайд» у контексті прав людини. *Молодий вчений*. 2020. № 9.1(85.1). С. 67 – 73. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/9.1_85.1_2020.pdf. (Дата доступу: 26.05.2023).
3. Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/January_2023_Ukraine_wartime_survey_UKR.pdf (Дата доступу: 26.05.2023).
4. Українці кардинально поліпшили ставлення до ЛГБТ. URL: <https://gay.org.ua/blog/2022/05/31/ukraintsi-kardynalno-polipshyly-stavlennia-do-lhbt/?fbclid=IwAR0VLOR-b3PU7JQPKVEhd3iv6VzxVtOiW8fSFsjUQ9ICE83MnTb2bDVcfVs> (Дата доступу: 26.05.2023).
5. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження, третя хвиля (2016–2018–2020): скорочена версія / [А. Сухарина, В. Яворський, С. Колишко, Т. Печончик, І. Гуцуляк, К. Семьоркіна]; під заг. ред. Т. Печончик. Київ, 2021. 84 с.

Ілля Афанасьєв,

кандидат історичних наук, доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна

Владислав Філіпенко,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність 061 Журналістика,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ЛІДЕРІВ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ З ТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (СІЧЕНЬ 2022 – КВІТЕНЬ 2023 РР.)

Протягом останніх 16 місяців освітній простір України набув значних змін в зв'язку з повномасштабним вторгненням. Серед головних викликів в системі освіти більшістю освітян та лідерами громадської думки відзначаються: погіршення стану та якості освіти, вплив дистанційної форми навчання в освітніх закладах України, безпекова ситуація, зменшення кількості здобувачів освіти в зв'язку з виїздом за кордон та продовження освітніх процесів на тимчасово окупованих територіях. Актуальність теми освіти в соціальних мережах та українському медіапросторі